FASİKÜL 14 – SAYFA 1

Çeviri: Selin Gül Seçer

CAZİBE VE DEVRİM

Walter L. Wrigt

Amerikalılar Türkiye'nin Cazibelerin ülkesi olduğunu düşünür. Akşam güneşine karşı İstanbul'un gölgesindeki Beyoğlu otelinden bakan ve metropolün sağladığı sanat ve mimarinin benzersiz hazinesini gören turisti, ihtişamın hiç solmayan etkisi alır götürür. Kesinlikle dünyadaki hiçbir şehir, gezen kişi için daha fazla büyüleyici olamaz ya da zamanın ve ilgisinin karşılığını daha çok veremez. İstanbul'un sadece geçmişiyle ilgilenen bir gezgin, eğer İstanbul'un modern yerlileri acayip bir şekilde giyinmiş bir ırk ve hoş anekdotsal rehberler ise buna memnun olur. Fakat bir ulus asla bir turistlerin hoşnutluğu için var olmaz. Atalarının şanı ve geleneği üzerinde yaşayan güçlü ve kuvvetli bir ırk, geçmişle kendini memnun edemez. Türk Devriminin hiddetli enerjisinde Amerikalılar, cam bir müzede sergilenen ve canlı bir mumyanın hareketsiz varlığına kendilerini emanet ettikleri düşüncesinin Türk insanları tarafından kabul edilmediğini görür.
Türk Devrimi, Avrupa'da ve Amerika'da yanlış anlaşılmıştı çünkü Türkler başarılarının reklamını yapmadaki enerji ve zamanı boşa harcamak için yaptıkları şeyle çok fazla ilgilenmişlerdi. Devrimin tarihsel geçmişini açıklamaya Türklerin hiç biri üşenmedi. Şimdi bariz bir örneği ele alalım: Kıyafet devrimi. Türkiye dışındaki insanlar, tüm Türklerin bir gün kırmızı fes takan ve dökümlü cüppeler giyen kusursuz Doğulular; ertesi günde Avrupa'ya özgü takımlar giyen, şapkalar takan ve böylece birden bire kusursuz Batılılar olduklarına inanır. Bir şekilde çocuksu bir yorum, Doğuludan Batılıya zihniyetteki bu değişimin bir gece içinde gerçekleşmediğini iddia eder bu yüzden fesin kaldırılması yüzeysel ve önemsiz hareketlerin dışında başka bir şey değildi. Bu yorumların ikisi de gülünç bir şekilde yanlış ve Türkiye'nin Amerika'da oldukça yaygın olan cahilliğini gösterir. Her biri asla var olmayan gerçekleri düşünür. Zihniyetteki birden bire değişim, fes yürürlükten kaldırıldığında gerçekleşmedi çünkü zihniyet zaten çoktan değişmişti. Söz konusu kanun, sırf geçici bir heves değil insanlığın oy kullanma hakkı ile seçilmiş meclis tarafından ilan edildi. Eleştirmenler, "şapkayı değiştirebilirsiniz ancak onun altındaki kafayı asla değiştiremezsiniz" dedi. Söyledikleri de oldukça doğru. Ancak gerçek, fesin altındaki kafanın bir yüz yıldan daha fazla süredir değişmeye başlamış olmasıdır ki bu zamanda Türkiye kanunları ve hükümetinin yeniden yapılanması, fes değişmeden önce uzun yıllar önce başlamıştı. 19.yüzyıl Endüstri Devriminden önce bile zeki Türkler, Batı Avrupa'nın daha etkili bazı uygulama ve tekniklerinin benimsenmesi gerektiğini fark etmişti. Gözden düşmüş padişahlık ve cahil fanatikleri tarafından temsil edilen büyük çaptaki muhafazakarlığa karşı mücadele

ederek yıkılmak üzere olan Osmanlı İmparatorluğunu yenilemek için insanca yapılması gereken şeyi yapmışlardı.
Abdülhamit'in fanatik baskısına rağmen, yeni bir edebiyat, yeni bir zihniyet gelişti ve 1908 devriminde de meyvesini verdi. Kaderine terk edilmiş İmparatorluğu korumak için son nafile bir çaba Dünya Savaşı süresince gösterildi. 1918'den sonra Osmanlı Halifesinin yetki alanı, emperyalist Avrupalı güçler tarafından el koyulmak üzere parçalandı. İşte bu yıkıntılar arasında Türk ulusu doğdu.
Yenilmiş, küçük düşürülmüş, tükenmiş Türk insanları sıra dışı kabiliyet ve cesaretin liderini buldu. İstanbul'un ve çoğu kıyı bölgelerin İttifak ve Yunan işgali altında olduğu o karanlık günlerde sadece Kemal Atatürk, yeni doğan ulusun büyük gücünün farkına varmıştı. Her babayiğit insanın en önemli içgüdüsüne yani evlerin ve ailelerin savunmasına yönelik çağrıda bulunduktan sonra ülke topraklarından işgalcileri sürmek için düzensiz bir orduyu bir araya getirdi. Büyük Britanya, Fransa, İtalya, Yunanistan ve hatta İttifak kuralları altında hükümdarlık yapan sembolik Padişahlığın direnişlerine rağmen silahlanmış ülke haline gelen askeri bir makine oluşturdu. Atatürk'ün liderliği altında Türk insanları işgalcileri denize sürdü ve Türkiye Cumhuriyetini kurdu.
Bu askeri başarıyı Lozan'daki siyasi zafer takip etti. Dünya Savaşında yenilen devletler arasında sadece Türkiye devredilmiş bir barış görüşmesi yaptı. Saltanatlık tarafından imzalanan aşağılayıcı Sevr anlaşması, parçalandı. Lozan Anlaşmasının maddeleri kabul edildiğinde yeni ulusun toprakları ve hakları büyük güçlerce tamamen tanındı. Bu da başka bir parlak zaferdi. İşgalciler şimdi topraklardan atılmış ve milli sınır kabul edilmişti ancak ülke içinde yapılması gereken çok şey daha vardı.
Huzur dolu reform, şimdi günün konusu oldu ve yeni Türkiye'nin enerjik özelliği bunu üstlendi. Eski kanunların yerine en açık ve en gelişmiş Avrupa modellerine dayanan yeni kanunlar getirildi. Hükümet seçilmiş bir başkanla parlamenter demokrasi oldu ancak biçim ve uygulamaları bu yabancı devletlerin herhangi birinden körü körüne alınmadı. Yönetimdeki Türk tecrübesinin zenginliğiyle siyasi kurumdaki Avrupa'ya özgü uygulamanın sonuçları birleştirilerek yeni bir sentez geliştirildi. Sonuç, mevcut hükümetlerinin başarısızlığından memnun olmayan ve yeni, planlanmış idealler arayışı içinde olan diğer ülkelere örnek temsil edebilir. Halifelik kaldırıldı. Alfabe, Arapçadan okul çocuklarının ve okuma yazma bilmeyen yetişkinlerin önceden gerek duyulan zaman ölçüsünde okumayı öğrenmelerini mümkün kılan Latin dilinden modellenmiş bir türe değiştirildi. Eğitimde milli bir sistem kuruldu. Ülke çapında binlerce okul organize edildi. İlk kez Türk insanlarının sıradan askerliği, çok eski ve parlak kültürel geçmişleriyle yakınlaştırıldı. Demiryolu ve vapurculuk işletmesi, tüm ülkeye yayıldı ve devlet tarafından etkin hale getirildi. Ülkenin doğal kaynaklarının gelişimi, ilerlemekteydi. Kısaca her girişime, Türkiye'yi modern ulusal bir devlet haline getirmek için başlandı.
Ülke için Kemalist programın ayrılmaz bir parçası olan ekonomik gelişim Avrupa'nın büyük endüstriyel gücünün finansal ve ticari bağımlılığı altında kalsaydı tam bir siyasi ve kültürel bağımsızlığa sahip olamazdı. Endüstrileşme için ayrıntılı bir plan, Milli Ekonomi Bakanlığı tarafından hazırlandı ve düzenli bir biçimde ilerletildi. Dünya çapındaki ticaretteki

bunalımın oluşturduğu zorluklar sadece gelişimi arttıran bir dürtü olarak hizmet etti.
En çağdaş makine ile donanımlı ve Türk personeli tarafından işletilen fabrikalar, şeker, pamuklu ürünler, cam ve Yirminci Yüzyıl uygar toplumun başka birçok ihtiyacını üretiyor. Teknik bilgi yurt dışında arandı ancak yabancı uzmanlar, hiçbir bakımdan ithal ürün olmayacak olan bütünleyici bir endüstri gelişimini amaçlayan Türk planlarıyla sürekli uyum içinde çalıştılar. İşte bu yüzden siyasi alanın yanı sıra ekonomide de Türkiye'nin cumhuriyetçi hükümeti, sadece sürekli savaş neslinin ve cahil sömürgenin yıkımlarını düzeltmeyi enerjik ve mantıklı büyük bir görev olarak devam ettirmedi aynı zamanda dünya uygarlığına gerçek bir destek olan yeni kültürel bir bileşim oluşturdu.
Eğer Amerikalılar, Türkiye'nin gerçek büyüsünü bulmayı istiyorsa ki bu Avrupalıdan daha dört dörtlük değerini bilebileceği bir büyüdür; işte o zaman Ankara'ya gitmeleri gerekir. Anadolu'nun büyük platosu üzerinde kendi Batısı gibi öncü bir ülke bulacaktır. Ayrıca, kendi hikâyesinde ona böyle aşikâr bir öncülüğün ruhunu da bulacaktır. Hiçbir Amerikalı, birkaç yıl önce önemsiz bir il olarak var olan bu yeni başkenti yaratanların pratik kabiliyetlerini, büyük cesaretini, cesur görüntüsünü fark etmekten kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkan bu hayranlık hissi olmadan Ankara'yı ziyaret etmez.
Ankara, dünyanın bağımsız ulusları arasındaki yerini almak ve bunu korumak için yeniden ortaya çıkmış Türk insanının ayrıca yeni Türkiye'nin iradesinin sembolüdür. Burada kalıplara dökülmüş bir müzenin nostaljik bir büyüsü yok daha ziyade yaratıcı bir devrimin gerçek ve canlı bir cazibesi var.